

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 20 września 2019 r. W. G. wniósł o zasądzenie od K. S. 79.666,53 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 20 września 2016 r. do dnia zapłaty, tytułem zachowku po G. G..

(pozew – k. 4-8)

W odpowiedzi na pozew K. S. wniósł o oddalenie powództwa w całości wskazując, że w okresie od 19 września 2019 r. do 7 stycznia 2020 r. zaspokoił w całości roszczenie powoda o zachówek.

(odpowiedź na pozew – k.100-107)

W piśmie, które wpłynęło do Sądu 12 listopada 2020 r., powód cofnął pozew w zakresie kwoty 60.370,29 zł wraz z odsetkami od tej kwoty i wniósł o umorzenie postępowania w tym zakresie. Powód podtrzymał powództwo w zakresie 19.296,73 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 20 września 2016 r. do dnia zapłaty.

(częściowe cofnięcie powództwa, k. 184-189)

Sąd ustalił następujące fakty:

G. G. zmarła 31 lipca 2014 r. G. G. była żoną W. G. i matką K. S.. Przed śmiercią mieszkała razem z mężem w Ł. w mieszkaniu nr (...) położonym przy ul. (...).

(kserokopia aktu zgonu, k. 13; zeznania świadków: D. B., k. 204-204 v. – od 01:46:47, A. B., k. 204v. – od 01:54:20)

W. G. i K. S. byli jedynymi spadkobiercami po zmarłej G. G.. Spadek został przyjęty z dobrodziejstwem inwentarza przez strony w akcie notarialnym repertorium (...) sporządzonym 21 sierpnia 2014 r. przed notariuszem A. K., która w tym samym dniu sporządziła akt poświadczenia dziedziczenia, który został wpisany do repertorium A pod nr (...). Strony dziedziczyły na podstawie ustawy w częściach równych.

(protokół dziedziczenia wraz z oświadczeniami o przyjęciu spadku, k. 14-18)

G. G. przed śmiercią dokonała dwóch darowizn na rzecz syna K. S.:

- a) 17 lipca 2014 r. darowała mu spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu numer (...) położonego w Ł., przy ul. (...);
- b) nieruchomość zabudowaną położoną w K. w powiecie (...), przy ul. (...) - nr KW (...);

(umowy darowizny, k. 142-145, 146-149)

Po śmierci G. G. strony starały się uporządkować sprawy finansowe po zmarłej. W. G. zawarł z K. S.:

- a) 21 sierpnia 2014 r. umowę o przejęcie długu po G. G., na mocy której W. G. zobowiązał się do spłaty w całości pożyczki zaciągniętej przez zmarłą na zakup ciągnika samochodowego marki S.. Dług na dzień umowy wynosił około 45.000 zł;
- b) 21 sierpnia 2014 r. umowę darowizny ciągnika samochodowego marki S., na mocy której K. S. darował udział 1/2 części na rzecz W. G.. Strony ustaliły wartość 1/2 udziału ciągnika samochodowego marki S. na 30.000 zł. Ciągnik ten został nabyty 5 października 2013 r. przez G. G. w ramach prowadzonej przez nią działalności gospodarczej za 93.762,90 zł brutto (76.230 zł netto).

Nadto 22 sierpnia 2014 r. K. S. ustanowił W. G. swoim pełnomocnikiem we wszystkich sprawach nieprzekraczających zakresu zwykłego zarządu swoim majątkiem, długiem po G. G., a także zarządzaniem i administrowaniem mieszkaniem położonym w Ł. przy ul. (...) wraz z reprezentowaniem go przed Spółdzielnią Mieszkaniową (...).

(umowa o przejęcie długu, k. 150-151, 29-30, umowa darowizny, k. 152-154, 26-28; pełnomocnictwo, k. 31-33, zaświadczenie, k. 223; faktura VAT, k. 224, wydruk CEIDG, k. 225)

W. G. mieszkał przez 5 lat po śmierci żony w mieszkaniu K. S., które podarowała mu matka przed śmiercią tj. położonym w Ł. przy ul. (...). K. S. nie pobierał z tego tytułu wynagrodzenia od ojczyma.

W. G. wyprowadził się z lokalu we wrześniu 2019 r. – mieszkanie pozostawił zadłużone na 2.166,53 zł z tytułu opłat eksploatacyjnych. Przed opuszczeniem lokalu pomiędzy stronami narastał konflikt. K. S. chciał sprzedać mieszkanie i chciał by ojczym się z niego wyprowadził.

(raport obrotów i stanu kont lokalu, k. 140; zeznania świadków: J. S., k. 204v.-205 – od 01:59:02, K. T., k. 205-205v. – od 02:10:07)

K. S. sprzedał:

a) 2 stycznia 2015 r. nieruchomość w K. za 70.000 złotych;

b) 3 stycznia 2020 r. spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu numer (...) położonego w Ł., przy ul. (...), za 227.000 zł.

(umowa sprzedaży, k. 19-25, 113-119; umowa sprzedaży, k. 120-126)

K. S. dokonał na rzecz W. G. tytułem dochodzonego w niniejszym postępowaniu roszczenia z tytułu zachowku łącznie 60.370,29 zł, w tym: - 20.000 zł 28 listopada 2019 r.; - 40.370,29 zł – 7 stycznia 2020 r.

(bezsporne)

Wartość:

a) spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu numer (...) położonego w Ł., przy ul. (...), m. (...) wynosiła według stanu na 31 lipca 2014 r., a wartości z września 2019 r. - 184.000 zł;

b) nieruchomości zabudowanej położonej w K. w powiecie (...), przy ul. (...), nr KW (...) wynosiła według stanu na 31 lipca 2014 r., a wartości z września 2019 r. - 80.000 zł

(opinia biegłego ds. nieruchomości, k. 234-253, k. 280v. – od 00:07:09)

Wartość ciągnika samochodowego marki S. to 60.000 zł.

(umowa darowizny, 26-27)

Powód zawiadzał pozwanego do próby ugodowej we wniosku z 23 lipca 2019 r., który został doręczony pozwanemu 6 września 2019 r. Powód wezwał pozwanego do zapłaty 300.000 zł tytułem zachowku.

(zawezwanie, k. 34-38; bezsporne).

Powyższy stan faktyczny, Sąd ustalił na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach sprawy oraz zeznań stron a w zakresie wartości spornych nieruchomości na dopuszczonej opinii biegłego ds. wyceny nieruchomości, opinia ta była jasna i spójna, a zgłoszone wątpliwości co do treści opinii zostały wyjaśnione w ramach ustnej opinii uzupełniającej.

Nie zachodziły podstawy do uzupełnienia opinii biegłego o aktualna wartość przedmiotów spadkowych, wobec tego że zapłata zachowku nastąpiła po wezwaniu powoda i ta data stanowiła o ocenie wartości majątku spadkowego.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na częściowe uwzględnienie.

Zgodnie z art. 991 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przysługiwał przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału (zachówek).

Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu (windykacyjnego lub zwykłego), przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia (art. 991 § 2 k.c.). Nie ma więc znaczenia, w jakiej postaci roszczenia uprawnionego z tytułu zachowku zostały zaspokojone. W każdym też przypadku, gdy uprawniony do zachowku, dziedziczący z ustawy wspólnie z innymi osobami, nie otrzymał należnego mu zachowku, ma przeciwko współspadkobiercom roszczenia o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2004 r., II CK 444/02, Lex nr 112873).

Zapisu "byliby powołani do spadku z ustawy" odnosi się wyłącznie do określenia osób uprawnionych do zachowku z kręgu osób wymienionych w art. 991 § 1 k.c. Uprawnienie do zachowku przysługuje "tylko wtedy", gdy dane osoby dziedziczyłyby w konkretnej sytuacji (wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 2 marca 2012 r., I ACa 110/12, Lex nr 1129357).

W niniejszej sprawie, gdyby spadkodawczyni nie darowała dwóch nieruchomości pozwanemu to odziedziczyłby je w połowie również powód. Powód jest uprawniony do zachowku, gdyż dotychczas nie otrzymał należnego mu udziału w spadku.

Pierwszą czynnością niezbędną do obliczenia zachowku należnego uprawnionemu jest ustalenie wartości spadku. Kodeks cywilny nie przejął uregulowania zawartego w art. 160 § 1 d.p.s., który wyraźnie wskazywał, że należy określić czystą wartość spadku, tzn. obliczyć wartość aktywów spadkowych i odjąć od tego pasywa. Artykuł 993 k.c. nie wskazuje na konieczność dokonania takiego zabiegu, ale nie może budzić wątpliwości, że zachówek należy obliczać, biorąc pod uwagę czystą wartość spadku (tak J. Pietrzykowski (w:) Kodeks cywilny. Komentarz, red. J.I. Bielski, J. Ignatowicz, J. Pietrzykowski, Z. Resich, Warszawa 1972, s. 1912). Ustawa wyraźnie określa jedynie, że przy obliczaniu zachowku nie uwzględnia się zapisów zwykłych i poleceń.

Wartość spadku ustala się według cen z daty orzekania o roszczeniach z tytułu zachowku (tak uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego – zasada prawna z dnia 26 marca 1985 r., III CZP 75/84, OSNCP 1985, nr 10, poz. 147).

Wysokość zachowku określa art. 991 § 1 k.c.; wynosi on połowę wartości udziału, jaki przypadłby uprawnionemu przy dziedziczeniu ustawowym, natomiast jeżeli uprawniony do zachowku jest osobą małoletnią albo trwale niezdolną do pracy, wysokość ta wynosi dwie trzecie wartości tego udziału. O małoletniości lub trwałej niezdolności do pracy decyduje stan rzeczy istniejący w chwili otwarcia spadku (M. Pazdan (w:) K. Pietrzykowski, Komentarz, t. II, s. 908; też wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 21 lutego 2014 r., I ACa 698/13, Lex nr 1438985). Udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku ustala się dla każdego uprawnionego na podstawie przepisów ogólnych (art. 931 i n. k.c.) z uwzględnieniem zasady ustalonej w art. 992 k.c. i udział ten mnoży się następnie przez jedną drugą lub dwie trzecie. Tak ustalony udział stanowi podstawę do określenia wysokości zachowku. Udział ten mnoży się przez czystą wartość spadku i otrzymana wartość stanowi zachówek należny uprawnionemu.

Od wartości spadku (stanu czynnego spadku) odlicza się długi spadkowe, łącznie z zobowiązaniami podatkowymi obciążającymi spadkodawcę, które przechodzą na jego następców prawnych zgodnie z zasadami prawa spadkowego (A. Szpunar, Uwagi o prawie do zachowku, op. cit., s. 13). Uznaje się też, że podatek zapłacony od spadku zwiększa długi spadkowe, a tym samym zmniejsza wysokość zachowku (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13 września 2005 r., I ACa 256/05, Rejent 2005, nr 10, s. 180). Kwota otrzymana po odjęciu od wartości aktywów (powiększonych ewentualnie o wartość zapisów windykacyjnych i darowizn) długów spadkowych stanowi czystą wartość spadku (substrat zachowku). Wartość tę mnoży się następnie przez ustalony na podstawie art. 991 § 1 k.c. udział spadkowy i otrzymana wartość stanowi wartość zachowku.

Odnosząc się do niniejszej sprawy, to wartość majątku spadkowego wynosiła 324.000 zł (mieszkanie – 184.000 zł + ciągnik 60.000 zł + działka 80.000 zł). Dług spadkowy wynosił 45.000 zł. Na mocy 922 § 3 kc, do długów spadkowych należą także koszty pogrzebu spadkodawcy w takim zakresie, w jakim pogrzeb ten odpowiada zwyczajom przyjętym w danym środowisku, koszty postępowania spadkowego, obowiązek zaspokojenia roszczeń o zachówek oraz obowiązek wykonania zapisów zwykłych i poleceń, jak również inne obowiązki przewidziane w przepisach.

W sprawie na skutek dokonanych darowizn na rzecz pozwanego, nie ma majątku spadkowego z którego mógłby zostać zaspokojony powód jako uprawniony do zachowku

W tej sytuacji zgodnie z art. 1000 § 1 k.p.c., jeżeli uprawniony nie może otrzymać należnego mu zachowku od spadkobiercy lub osoby, na której rzecz został uczyniony zapis windykacyjny, może on żądać od osoby, która otrzymała od spadkodawcy darowiznę doliczoną do spadku, sumy pieniężnej potrzebnej do uzupełnienia zachowku. Jednakże obdarowany jest obowiązany do zapłaty powyższej sumy tylko w granicach wzbogacenia będącego skutkiem darowizny.

Jeżeli obdarowany sam jest uprawniony do zachowku, ponosi on odpowiedzialność względem innych uprawnionych do zachowku tylko do wysokości nadwyżki przekraczającej jego własny zachówek. (§ 2 art.1000 k.p.c.)

Jak wynika z wyżej prowadzonych wyliczeń, czysta wartość spadku wynosiła 279.000 zł. Powodowi przysługiwałaby połowa wartości spadku, gdyby nie dokonane darowizny. Przy tak ustalonej wartości spadku jego ¼ części wynosi 69.750 zł. Powód otrzymał już od pozwanego 60.370,29 zł, a także dokonał potrącenia kwoty 2.166,53 zł z tytułu długu. Tym samym do uzupełnienia zachowku pozostała kwota 7.213,18 zł (69.750 zł – 62.536,82 zł). Ponieważ dotychczas powód nie otrzymał od pozwanego wszystkich środków pieniężnych z tytułu zachowku, pomimo wezwania pozwanego do zapłaty, Sąd zasądził powyższą kwotę na jego rzecz.

W pozostałym zakresie powództwo, w części, która nie podlegała umorzeniu, Sąd oddalił.

Do prawidłowego określenia, od jakiej daty należą się uprawnionemu do zachowku odsetki ustawowe od kwoty zachowku, istotne znaczenie ma data, według której szacuje się wartość majątku spadkowego stanowiącą podstawę do ustalenia wysokości zachowku. Ponieważ w niniejszej sprawie Sąd ustalił wartość spadku według cen z daty orzekania o roszczeniach z tytułu zachowku a precyzyjniej, wg. ostatniego dnia terminu, po którym roszczenie stało się wymagalne (zawezwanie obowiązanego do uiszczenia zachowku doręczono 6 września 2019 r.), to zasądzając należności tytułem zachowku, zasądził odsetki od dnia następnego, tj. od dnia 7 września 2019 r. w pozostałym zakresie powództwo o odsetki Sąd oddalił.

W myśl art. 355 k.p.c. Sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, jeżeli powód cofnął ze skutkiem prawnym pozew. Stosownie do treści art. 203 § 1 k.p.c. pozew może być cofnięty bez zezwolenia pozwanego aż do rozpoczęcia rozprawy, a jeżeli z cofnięciem połączone jest zrzeczenie się roszczenia - aż do wydania wyroku. W myśl art. 203 § 4 k.p.c. Sąd może uznać za niedopuszczalne cofnięcie pozwu, zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia tylko wtedy, gdy okoliczności sprawy wskazują, że wymienione czynności są sprzeczne z prawem lub zasadami współzycia społecznego albo zmierzają do obejścia prawa. Wobec tego, że powód cofnął powództwo w części tj. co do kwoty

60.370,29 zł, a nie zachodzą przesłanki wymienione w art. 203 § 4 k.p.c., postępowanie w zakresie cofniętego żądania, na podstawie art. 355 k.p.c., podlegało umorzeniu.

O kosztach Sąd orzekł w oparciu o art. 100 k.p.c. stosunkowo je rozdzielając.

Powód wygrał sprawę w 87,6% (żądał kwoty 79.667 zł, a wygrał 69.750 zł). Poniósł koszty procesu w łącznej kwocie 11.401 zł. Złożyły się na nie: - opłata od pozwu – 3.984 zł; koszty wynagrodzenia biegłego – 2.000 zł; koszty zastępstwa procesowego wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa – 5.417 zł. Pozwany poniósł koszty zastępstwa procesowego wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa – 5.417 zł. W takim stanie rzeczy należało orzec na rzecz powoda zwrot kosztów postępowania proporcjonalne do zakresu jego wygranej w sprawie, tj. w kwocie 9.315,60 zł.

O nieuiszczonych kosztach w łącznej wysokości 2.629,65 zł, Sąd orzekł na podstawie art. 113 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.05.167.1398 ze zm.) z zastosowaniem w/w art. 100 k.p.c. Wobec powyższego, Sąd nakazał pobrać od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 326,08 zł natomiast od pozwanego - kwotę 2.303,57 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.